

KỊCH BẢN DÀNH CHO MẪU GIÁO 5-6 TUỔI VÀ MỘT SỐ BIỆN PHÁP HƯỚNG DẪN TRẺ ĐÓNG KỊCH TRUYỆN KỂ VĂN HỌC

GVHD: ThS. Trương Thị Thanh Thoài

SVTH: Nguyễn Thị Huệ

ĐHGD Mầm non, Khóa 50

Tóm tắt: Nội dung bài viết tóm tắt kết quả nghiên cứu đề tài khoa học của sinh viên ĐHGD Mầm non, trong đó chủ yếu trình bày đặc điểm kịch bản dành cho mẫu giáo 5 - 6 tuổi, giới thiệu một trong 15 kịch bản chuyển thể từ tác phẩm văn học trong chương trình Làm quen văn học, một số biện pháp hướng dẫn trẻ đóng kịch truyện kể văn học.

1. MỞ ĐẦU

Hoạt động đóng kịch ở trường Mầm non là hình thức trò chơi trải nghiệm nghệ thuật có vai trò hết sức to lớn trong việc phát triển nhân cách cho trẻ. Trò chơi này được lồng ghép trong rất nhiều hoạt động ở trường mầm non như các lễ hội, các cuộc thi văn nghệ và đặc biệt là trong hoạt động cho trẻ làm quen văn học. Thực tế cho thấy trẻ có khả năng đóng kịch và thực sự hào hứng khi được vào vai các nhân vật trong những câu chuyện kể. Tuy nhiên việc tổ chức cho trẻ đóng kịch lại đang gặp phải những khó khăn nhất định: lượng kịch bản dành cho trẻ còn quá ít, khả năng chuyển thể tác phẩm truyện sang kịch bản và khả năng hướng dẫn trẻ đóng kịch của giáo viên mầm non còn hạn chế. Các công trình nghiên cứu về lĩnh vực này không nhiều và chưa chuyên sâu, chưa xác lập cụ thể đặc trưng kịch bản dành cho trẻ mẫu giáo và các biện pháp hướng dẫn trẻ đóng kịch dựa trên cơ sở lý luận và cơ sở thực tiễn. Để góp phần nâng cao hiệu quả hoạt động cho trẻ làm quen văn học chúng tôi mạnh dạn nghiên cứu đề tài: "*Kịch bản dành cho mẫu giáo 5 - 6 tuổi và một số biện pháp hướng dẫn trẻ đóng kịch truyện kể văn học*". Dưới đây là kết quả nghiên cứu bước đầu của chúng tôi.

2. NỘI DUNG

2.1. Kịch bản dành cho mẫu giáo 5 - 6 tuổi

Kịch bản dành cho mẫu giáo 5 - 6 tuổi được viết ra để trẻ chơi diễn kịch nên sẽ mang những nét đặc trưng của kịch bản sân khấu. Khoa nghiên cứu văn học xác định kịch sân khấu có những đặc trưng cụ thể sau:

- Về thể loại: Có nhiều cách phân loại kịch khác nhau. Dựa trên phương thức biểu diễn có thể phân ra các loại: ca kịch, vũ kịch, kịch nói, kịch thơ, kịch câm... Dựa trên dung lượng thời gian biểu diễn, ta có kịch ngắn, kịch dài... Cách phân loại phổ biến nhất là dựa trên đặc điểm và nội dung của xung đột kịch. Theo cách phân loại này, ta có bi kịch, hài kịch và chính kịch.

- Về dung lượng phản ánh: Nhà văn không thể xây dựng kịch bản với một thời gian quá dài với nhiều nhân vật qua những không gian rộng lớn như trong tiểu thuyết. Những gì cần miêu tả trong kịch bản đòi hỏi nhân vật phải "sân khấu hóa" tất cả trong một lượng thời gian nhất định.

- Về cốt truyện và kết cấu: Cốt truyện trong kịch bản là hệ thống các chi tiết, tình tiết, sự kiện, hành động được kết nối lại một cách thống nhất, tập trung, logic nhằm triển khai những xung đột cần giải quyết. Cốt truyện và hành động phải thống nhất, không cho phép sự tùy hứng trong hành động, ngoài đề của người nghệ sĩ như trong tiểu thuyết. Kết cấu của kịch bản thường có 5 phần: giới thiệu, thắt nút, phát triển, cao trào, kết thúc.

- Về nhân vật và hành động kịch: Một vở kịch được diễn trên sân khấu chỉ khi có nhân vật đi lại, nói năng, hoạt động. Vì vậy, có thể nói trên sân khấu chỉ có nhân vật hành động, tất cả mọi sự việc đều được bộc lộ thông qua nhân vật. Hành động kịch là tất cả ngôn ngữ, cử chỉ, thái độ, quan hệ các diễn viên trên sân khấu. Hành động kịch gồm 3 loại: nghĩ - nói - làm. Mỗi diễn viên khi biểu diễn có một hệ thống hành động cơ bản xuyên suốt gọi là hành động xuyên, nhằm thể hiện tư tưởng tình cảm của nhân vật mà mình sắm vai.

- Ngôn ngữ kịch: Trong kịch không có nhân vật người kể chuyện nên không có ngôn ngữ người kể chuyện. Vở kịch được diễn trên sân khấu chỉ có ngôn ngữ của nhân vật. Có thể nói đến 3 dạng ngôn ngữ nhân vật trong kịch: đối thoại, độc thoại và bàng thoại. Các dạng ngôn ngữ của kịch đòi hỏi phải mang tính khẩu ngữ, động tác hóa và tính cách hóa.

Kịch dành cho mẫu giáo 5- 6 tuổi cũng mang tính kịch nhưng những yếu tố nói trên nhất thiết phải điều chỉnh cho phù hợp với đặc điểm tâm sinh lý của trẻ. Đó là những đặc điểm thuộc về nhận thức, trí tưởng tượng, xúc cảm tình cảm, khả năng ngôn ngữ, khả năng ghi nhớ, tư duy, khả năng hợp tác, khả năng vận động của cơ thể, nhịp thở sinh lý... Vì để đóng kịch được, trẻ phải có hứng thú với tác phẩm, hiểu nội dung, nhớ được kịch bản, thể hiện có tính sáng tạo ngôn ngữ, hành động kịch trong mối quan hệ giữa các vai diễn. Qua phân tích các yếu tố tâm sinh lý nói trên của mẫu giáo 5 - 6 tuổi, chúng tôi nhận thấy kịch bản dành cho trẻ độ tuổi này cần đáp ứng các yêu cầu cơ bản sau:

- Kịch bản để trẻ chơi đóng kịch nên được chuyển thể từ các tác phẩm truyện trong chương trình Làm quen văn học. Các tác phẩm này trước đó trẻ đã được nghe đọc, kể và được tìm hiểu đặc điểm nhân vật thông qua đàm thoại nên kịch bản truyện kể sẽ được trẻ tiếp nhận dễ dàng hơn.

- Về thể loại: kịch dành cho trẻ mầm non có thể là kịch nói, kịch thơ, kịch hát. Lời thoại nhân vật ở dạng ngôn ngữ nói, ngôn ngữ thơ hay lời hát, trẻ đều thể hiện được.

- Dung lượng kịch ngắn gọn. Theo sự khảo sát của chúng tôi những vở kịch không quá 10 phút được trẻ chơi tập đóng kịch nhanh và tốt hơn.

- Kết cấu kịch bản đơn giản chỉ phân cảnh, không phân chương hồi. Khi chuyển thể kịch bản cần tạo sự hứng thú cho trẻ trong từng cảnh một.

- Ngôn ngữ nhân vật tường minh, ngắn gọn, dễ hiểu gần gũi với lời ăn tiếng nói hằng ngày của trẻ. Các dạng đối thoại, độc thoại hay bàng thoại đều có thể sử dụng trong kịch bản. Trong một lời thoại nhiều nhất là khoảng ba câu. Cấu trúc câu đơn giản, không nên dùng câu có kết cấu tầng bậc.

- Hành động nhân vật đơn giản, ít dùng lực, không có các động tác phức tạp như trong kịch dành cho người lớn.

Trên cơ sở các đặc điểm nói trên, chúng tôi chuyển thể 15 tác phẩm truyện trong chương trình Làm quen văn học dành cho trẻ 5 - 6 tuổi thành kịch bản, dưới đây là một trong số những kịch bản đó:

Quả bầu tiên

(Dựa theo truyện của Kim Tuyến sưu tầm)

Nhân vật: Chú bé, Én, Cún con, tên địa chủ.

* Cảnh 1: Tại khu vườn nhà chú bé

* Lớp 1:

Chú bé (hát): - *Trái bầu xanh, trái bí xanh, theo gió trong làn cát tiếng hát vui chung. Bầu ơi, thương lấy bí cùng, tuy rằng khác giống nhưng chung một giàn. Bầu ơi, thương lấy bí cùng tuy rằng khác giống nhưng chung một giàn!* (Bầu và bí - Nhạc: Phạm Tuyên).

- Cún con ơi! Lại mà xem những dây bầu, dây bí của anh vươn lên xanh tốt chưa này!

Cún con: - Gâu! Gâu! Anh ơi! Nhanh lên! Có một con chim én bị rơi xuống sau góc khế!

Chú bé: - Đâu! Đâu! (*hốt hoảng chạy tới*) Trời ơi! Én bị thương à! Ai làm hại Én thế! Én có đau không!

Én: - Cứu... tôi với! Tôi... bị... gãy cánh... mất rồi! Lão cáo già độc ác... đã cắn trúng... cánh tôi! Đau quá!

Chú bé: - Để tôi băng vết thương lại cho Én nhé! Phải cầm máu lại thôi!

Cún con: - Để tôi giúp một tay! Xong rồi đây. Bây giờ tôi sẽ đi kiếm chút gì cho bạn ăn nhé!

Én: - Ôi! Mọi người tốt với tôi quá! Tôi biết... trả ơn mọi người như thế nào đây! Hic, hic...

Cún con: - Gâu! Gâu! (*ngẩng lên trời*) Ôi Én ơi! Nhìn kia, các bạn của Én! Họ lại bay về phương Nam để chuẩn bị tránh rét. Vậy là sắp đến mùa đông rồi!

Én: - Các bạn ơi! Đợi tôi với! Nhưng... nhưng...

Chú bé: - Ến cứ bay theo đàn đi kẻo mùa đông lạnh lắm! Đền mùa xuân ấm áp thì Ến lại trở về với anh!

Cún con: - Đứng đây! Đứng đây!

Ến: - Vậy thì Ến đi đây! Mùa xuân Ến sẽ trở về!

Chú bé, Cún con (đồng thanh): - Tạm biệt Ến! Tạm biệt!

* Lớp 2: Chú bé đang ngồi đan sọt giữa sân

Chú bé: - Mới đó mà mùa xuân đã đến rồi! Không biết bây giờ Ến con như thế nào rồi nhỉ!

Cún con: - Anh ơi! Anh ơi! Ến về ...rồi...!

Ến: - Anh ơi! Cún ơi! Ến lại về với mọi người rồi đây.

Chú bé: - Ôi vui quá! Lại được gặp Ến rồi. Ến có khỏe không!

Ến: - Ến khỏe lắm! Ến mang về cho anh một hạt bầu này! Anh hãy gieo hạt bầu xuống đất! Nó sẽ mang lại điều may mắn cho anh!

Chú bé: - Vậy à? Cảm ơn Ến nhiều lắm! Anh đi gieo bầu đây! (*đi gieo hạt*). *Gieo hạt, nảy mầm, ra hoa...*

- Ôi! Kì lạ quá! Hạt đã nảy mầm rồi! Trời, cây bầu lớn nhanh như thổi!

Cún con: - Gâu! Gâu! Có quả rồi! Ôi! Ôi! Lại thêm một quả nữa! Quả này to quá!

Chú bé: - Nào Cún hãy giúp anh hái bầu về nhé! Ôi! Nặng quá! Nào, một... hai... ba... chúng ta khiêng bầu về thôi!

(*Về đến sân, chú bé bỏ quả bầu*).

Chú bé, Cún con (đồng thanh): - Ô! Thật kì diệu! Không thể tin được! Xem này bao nhiêu là vàng bạc, châu báu và thức ăn ngon nữa chứ!

Cún con: - Gâu! Gâu! Từ nay chúng ta giàu có rồi anh ơi! Được ăn bao nhiêu là đồ ngon nữa chứ!

- Chuyển cảnh -

* Cảnh 2: Tại nhà tên địa chủ

Tên địa chủ: - Hừ! Ta nghe nói nói có thằng bé giàu lên là nhờ cứu sống một con ếch. Hà! Hà! Chuyện đó ta cũng làm được.

(*Tên địa chủ đi ra vườn*)

Tên địa chủ (rón rén): - Đây rồi! Ến đây rồi! Phen này đời người khổ rồi Ến ơi. Hà...hà... (*chộp lấy Ến bẻ gãy cánh*).

- Ôi! Tội nghiệp Ến quá! Ta thương Ến quá! Để ta băng lại cho Ến nhé (*Hừ! Băng này! Băng này! Còn lâu nhé, ta giả vờ lấy giẻ rách cột lại thế thôi!*).

Ến: - Cánh tôi... đau quá! Có ai không... cứu tôi với!

Tên địa chủ: - Được rồi đây. Bây giờ mày hãy bay đi và mang hạt bầu tiên về đây cho ta!

Ến: - Tên địa chủ gian ác... đừng hòng lấy được bầu tiên! (*Ến bay đi và mang về cho lão địa chủ một hạt bầu*)

Tên địa chủ: - Hà... hà... Phen này không ai có thể giàu hơn ta. Được rồi ta không cần người nữa đâu Ớn, người hãy đi đi! (*Tên địa chủ đi gieo hạt*)
- Ôi! Hạt nảy mầm rồi. Nó lớn nhanh quá, ra hoa kết quả nữa rồi! Ta phải hái hết quả mang về mới được. (*Mang bầu về bỏ quả ra*)
- Ôi trời ơi! Rắn rết ở đâu mà nhiều thế này! Người đâu cứu ta với! Ôi rắn... cắn chết ta...! Cứu... cứu... cứu tôi với!

Ớn: *Đáng đời tên địa chủ độc ác
Tham lam, hám của hại người
Ở hiền thì sẽ gặp lành
Xin mọi người hãy nhớ ghi điều đó!*

- Hạ màn -

2.2. Một số biện pháp hướng dẫn trẻ đóng kịch truyện kể văn học

Việc hướng dẫn trẻ đóng kịch đòi hỏi người giáo viên phải đi theo quy trình: giúp trẻ cảm thụ tác phẩm, hướng dẫn trẻ hóa thân vào các nhân vật, tập cho trẻ chơi đóng kịch. Theo đó chúng tôi phân chia thành các nhóm biện pháp sau:

- Nhóm biện pháp giúp trẻ cảm thụ tác phẩm

Trẻ mầm non chưa biết chữ. Cô đọc, kể diễn cảm tác phẩm là hình thức cơ bản nhất để trẻ tiếp cận tác phẩm văn học. Đọc, kể diễn cảm câu chuyện nhiều lần tại nhiều thời điểm khác nhau kết hợp với phương tiện trực quan sẽ giúp trẻ nắm trình tự cốt truyện, hình dung đặc điểm diện mạo nhân vật, bối cảnh, không gian, thời gian diễn ra câu chuyện đồng thời kích thích trí tưởng tượng sáng tạo của trẻ trong việc thể hiện nhân vật ở kịch bản truyện kể.

Sau khi đọc kể, giáo viên tổ chức đàm thoại giúp trẻ nhớ lại nội dung truyện, hiểu biết hành động tính cách, số phận nhân vật.

Việc tổ chức cho trẻ kể chuyện phân vai cũng là biện pháp giúp trẻ tái hiện sáng tạo ngôn ngữ nhân vật theo yêu cầu và sự hướng dẫn của giáo viên.

- Nhóm biện pháp hướng dẫn trẻ hóa thân vào các nhân vật

Các biện pháp này nhằm giúp trẻ thể hiện lời thoại và hành động kịch trong sự phối kết hợp giữa các vai diễn.

Ngôn ngữ nhân vật trong kịch bản thường phong phú hơn ngôn ngữ truyện vì ngôn ngữ kịch còn có nhiệm vụ chuyển tải nội dung câu chuyện. Để giúp trẻ ghi nhớ lời thoại, cô phân lớp thành nhóm theo vai và tổ chức cho trẻ thể hiện đồng thanh theo lời nói mẫu của cô. Các phương tiện tranh ảnh hoặc rối dẹt, rối tay sử dụng lúc này sẽ có tác dụng kích thích trẻ hứng thú và thi đua học thuộc. Khi trẻ đã thuộc lời thoại cô hướng dẫn trẻ thể hiện lời thoại bằng ngữ điệu phù hợp với vai nhân vật trong từng ngữ cảnh cụ thể. Cô có thể nêu câu hỏi để trẻ suy nghĩ thể hiện, hoặc làm mẫu để trẻ bắt chước. Trong lời thoại, trẻ có thể thêm bớt từ, nhấn giọng, chuyển giọng tùy thuộc cảm xúc, tính cách, hành động của nhân vật mà trẻ nhập vai. Khi tập lời thoại, cô có thể cho trẻ kết hợp thể hiện một vài hành động kịch, khuyến khích trẻ bộc lộ cảm xúc qua nét mặt, cử chỉ, điệu bộ.

Tiếp theo cô cho trẻ làm quen với bối cảnh diễn kịch. Ở trường mầm non bối cảnh chỉ mang tính chất mô phỏng, tượng trưng hết sức đơn giản chứ không có điều kiện sao chép khung cảnh hiện thực trình bày trong tác phẩm một cách chuyên nghiệp như sân khấu kịch. Trong không gian ước lệ đó, cô hướng dẫn trẻ nhận vai và nhập vai nhân vật. Cô chọn ra một nhóm trẻ có khả năng ngôn ngữ và năng lực chơi trò chơi đóng kịch. Cô cùng trẻ trao đổi về nhân vật, giúp trẻ hình dung về ngoài cũng như tính cách, hành động của nhân vật. Cô làm mẫu và khuyến khích trẻ bắt chước và sáng tạo trong thực hiện.

- Các biện pháp tổ chức cho trẻ chơi đóng kịch

Khi các thành viên trong nhóm *diễn* đầu tiên thể hiện được kịch bản cô tổ chức cho các cháu tập *biểu diễn*. Hoạt động này nếu được tổ chức theo cách thức như ở sân khấu kịch: có người giới thiệu và dẫn kịch, có đoàn kịch với các diễn viên, có khán giả... thì sẽ trở nên hấp dẫn, cuốn hút trẻ vào không gian tiếp thụ nghệ thuật đầy xúc cảm thâm mĩ. Trong không gian này, trẻ được trải nghiệm và được bồi dưỡng, rèn luyện các kỹ năng sống: kỹ năng ngôn ngữ, kỹ năng hợp tác, kỹ năng làm diễn viên, kỹ năng làm khán giả... Có thể tích hợp giáo dục trong hoạt động này những nhận thức về các biểu tượng toán học, về chữ cái, về môi trường xung quanh, về âm nhạc...

Nhóm diễn đầu tiên sẽ là một mô hình cho các nhóm trẻ tiếp theo bắt chước tập luyện. Cô có thể tổ chức cho trẻ chơi vào những thời gian thích hợp như: giờ hoạt động góc (góc nghệ thuật), giờ cho trẻ làm quen với tác phẩm văn học, giờ sinh hoạt buổi chiều.

Các yếu tố như hóa trang, cảnh trí, trang phục, âm thanh, đạo cụ... cũng góp phần rất quan trọng trong việc tạo sức hấp dẫn, thu hút cho trò chơi đóng kịch. Có thể dùng sơn, phấn, bút màu để hóa trang khuôn mặt trẻ làm bật lên được vẻ ngoài và tính cách nhân vật trẻ đảm nhận. Phục trang nhân vật có thể được chuẩn bị rất công phu phù hợp với đặc điểm nhân vật và thời đại mà nhân vật đang sống. Cũng có thể chuẩn bị đơn giản như mũ đội, mặt nạ...

3. KẾT LUẬN

Sau khi nghiên cứu chuyển thể kịch bản cho mẫu giáo 5 - 6 tuổi, đưa ra các biện pháp hướng dẫn trẻ đóng kịch truyện kể văn học, chúng tôi đã tiến hành thử nghiệm kết quả nghiên cứu ở một số trường mầm non trên địa bàn Đồng Hới. Mặc dù việc thử nghiệm được thực hiện trong khoảng thời gian ngắn nhưng cũng đã có những kết quả đáng khích lệ. Khả năng ghi nhớ kịch bản và thể hiện nhân vật của trẻ được nâng lên rõ rệt. Trẻ vui sướng và hào hứng tham gia chơi đóng kịch. Với kết quả này chúng tôi có thêm cơ sở thực tiễn để tin tưởng vào khả năng ứng dụng của đề tài.

Muốn nâng cao hiệu quả của hoạt động làm quen văn học. chúng tôi thiết nghĩ, các trường mầm non cần tổ chức cho giáo viên học tập nâng cao trình độ để có thể vừa chuyển thể kịch bản, vừa thiết kế được bối cảnh, phục trang, và "đạo diễn" được trẻ đóng kịch.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1]. Bộ GD & ĐT, Vụ GD & ĐT (2009), *Thơ truyện cho trẻ nhà trẻ, mẫu giáo*.
- [2]. Bộ GD & ĐT (2006), *Hướng dẫn thực hiện chương trình giáo dục Mầm non mẫu giáo lớn 5 - 6 tuổi*, NXB Hà Nội.
- [3]. Bộ GD & ĐT (2007), *Tuyển tập kịch bản về nhà giáo Việt Nam tập I,II*, NXB GD.
- [4]. Nguyễn Đồng Chi (1997), *Kho tàng truyện cổ tích Việt Nam*.
- [5]. Hà Thị Kim Giang (2008), *Giáo trình cho trẻ làm quen với tác phẩm văn học*, NXB GD.
- [6]. Nguyễn Xuân Khoa (2003), *Phương pháp phát triển ngôn ngữ cho trẻ mẫu giáo*, NXB ĐHQG Hà Nội.
- [7]. Đức Nam, Hoàng Oanh, Hải Dương dịch (1983), *Lịch sử sân khấu thế giới tập IV*, NXB Văn hóa Hà Nội.
- [8]. Hồng Phi dịch (1978), *Kịch M. Gorki*, NXB Văn học Hà Nội.
- [9]. Kha-Hai-Nơ-Đích (1990), *Phương pháp dạy trẻ học nói như thế nào*, NXB GD.

